



KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.

Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1929. Štev. 12.

Posamezna štev. 2 Din.

Kravji kolo.

Čuden naslov, kaj ne?!

Vzet je po znani operi W. Kienzl-a »Der Kuhreigen«. Včasih smo se dijaki zanimali za svetovno literaturo in smo tudi kaj takega brali. Morda se bo kdo izmed onih, ki so nekdaj študirali gimnazijo, spomnil na to opero.

V tej operi z naslovom »Der Kuhreigen« ali »Kravji kolo«, popisuje umetnik-pesnik v tretjem dejanju sledeči prizor iz krvavih dni francoske revolucije:

Idealen Švicar, mož preprostega rodu, bi si rad osvojil srce aristokratnje, dvorne dame Blanchefleur, ki je bila z drugimi plemiči vred zaprta od revolucionarjev in v nevarnosti, da jo vsak čas umore. Ta fant si najde pot v ječo, da bi oprostil to dvorno damo za ceno, da postane njegova žena. Ko vstopi v ječo, se mu odpre zanimiv prizor: zaprto plemstvo se je ob živahni godbi vrtelo v poskočnem plesu. Toda naenkrat preneha godba in ples. V ječo stopi odposlanec jakobincev Cartouche in zakliče s surovim glasom: »Državlani in državljanke! Ljudstvo vas kliče pred sodbo!« Na to prebere imena obsojencev in zakliče: »Pripravite se na smrt!« Poklicani se poslovo po vseh pravih etiketah in odidejo na morišče. Med tem časom najde Švicar svojo damo in ji razloži svoj načrt, kako in za kako ceno bi jo rešil. Ta pa ga odkloni in povabi na ples, ki se je znova aranžiral, z besedami: »Morda je to moj zadnji!« In vsa družba se znova zasuče, med menuttom pa poje Blanchefleur:

„Bil ples mi življenje,
Drsanje, vrtenje
Po mehkih cveticah
Čez gladki parket.
Zujaj plešem otročje
Tja smrti v naročje
S smejočimi lici
Kot vedno, zdaj spet —“

Na to poučuje strmečega Švicarja: »Dragi, pomni, kar ti pravim: Svoje mlade dneve izrabi! Zbeže ti kmalu od tod. Trgaj cvetlice, predno zveno, ki ti jih pomlad rosi.«

V tem se vrata ječe znova odpro. Cartouche vstopi in zopet zakliče: »Državlani, državljanke! Ljudstvo vas kliče pred sodbo!« Na to bere imena novih kandidatov smrti. Med temi je tudi Blanchefleur. Se osupne, godba in ples zastane. Kratko slovo in obsojeni odidejo pod giljotino. Ostali obstoje v grozni tišini! Pa se oglasi povelje plesnega učitelja: »Ples se nadaljuje!« In znova se suče zaprta gospoda.

Ples se nadaljuje —!

Kaj ni pogosto svet podoben tem francoskim plemičem, ki plešejo v naročaj smrti —? Pogubi!

Pred nekaj leti je vso slovensko javnost pretresal grozen zločin, ki se je zgodil na Golovcu pri Ljubljani. Mlad dijak je umoril, zastrupil svojega tovariša. Ples, dekleta, uživanje je ustvarilo iz mladega človeka morilca. Vse je takrat pisalo o tem strašnem zločinu in razmotrivalo o

tem, kaj vodi mladino na zla pota propadanja. Sam je povedal, kako se je začelo in kako je postal zločinec, a svet je šel naprej preko tega nauka, prihodnji predpust je še bolj norel, mladino so razni skaza vzgojitelji še bolj vodili na ples —! »Ples se nadaljuje!« Tako je s francoskim plesnim učiteljem govoril tudi naš svet po prvem presenečenju in gonil naprej našo mladino v moralno propast, pod giljotino moralnih zablod. —

Vse se pritožuje, da naša mladina izgublja smisel za resno delo, da prodira med njo duh materijalizma in uživanjaželnosti.

Pred par leti je bil obsojen moj nekdanji učenec na eno leto ječe radi velike tatvine. Kaj je bil vzrok? Ples in dekleta! Prezgodnja ljubezen, ki se je začela na plesu! Isti čas so morali na neki srednji šoli izključiti štirinajstletnega dijaka, ker je dobil sifilis. Plesati je znal prav dobro!

Neredko se pritožujejo danes vzgojitelji, da odrasčujoča mladina nima smisla več tako kot nekdaj za literaturo, za tuje jezike, za socialna vprašanja. Edino še šport je, kar zanima mlada srca. Saj ni čuda, ko vse naše življenje vzbuja v mladini le nizke nagone, materijalizem, željnost uživanja. Ples se nadaljuje vedno z večjo vnemo. Kino draži in vabi mladino s predstavami, ki so »mladini prepovedane«, zabave in nacionalne prireditve, kjer se mladina more nakrokati pred očmi svojih vzgojiteljev, niso kaka posebna rariteta ali specijaliteta posameznih mest. Kako naj bo mladina idealna, kako naj se zanima v takem ozračju za vse, kar je lepo, plemenito, idealno? »Kaj pa imate od tega, ko ste študirali umetnost, literaturo, socijologijo«, mi je odvrnil nekoč moderni studiosus.

Dr. Jules Payot, zastopnik laiške, brezverske morale, piše v svoji knjigi: »La morale a l'ecole«: »Boj proti živalskim nagonom nam je itak težak zadosti, ne otežujmo ga še bolj.« V teh besedah je povedano jedro, zakaj mora biti vsak pameten vzgojitelj proti temu, da se vodi mladina na ples in na razne plesne šole. Težak je boj proti nizkim strastem! Če hočemo vzgojiti pošteno trezno, delavno mladino, jo moramo vzgajati v samozatajevanju, v odpovedi, varovati jo moramo vsega, kar bi ji budilo nizkotne strasti. V naši dobi slovi znameniti pisatelj, pedagog Förster. Jedro vse njegove pedagogike, vsega vzgojeslovja je to, kar uči naš Gospod: zatajevanje, premagovanje, odpoved vsega, kar budi strasti. »Kdor hoče biti moj učenec, naj zatajuje samega sebe!« Mnogokrat pa vidimo, da razni vzgojitelji slave v besedi pedagoga Försterja, v praksi pa teptajo njegova načela!

V Ljubljani mi je nekoč pravil dijak o prizorčku na plesu: Na plesno šolo je z dijaki zahajala tudi dvanajstletna deklica, dijakinja. Med pavzo pa je tožil bahavo sedemnajstletni kavalir, »Jaz se je ne morem otresti, vsa je v mene zaljubljena«.

Ne rečem, da je vseh neuspehov v šoli in pri vzgoji naše mladine kriv samo ples. Res pa je tudi, da je mnogo kriv. Zato ga resen vzgojitelj nikakor ne bi mogel priporočati!

V nemškem mladinskem listu »Unsere Fahne« sem bral nekoč sledeče: »Kaj je soditi o skupnih plesih srednješolcev? Nič! Morda bi se dalo ugovarjati le, kar bi čitatelji rekli na sledeči govor navdušenega dijaka: »Tovariši, mi smo up našega naroda! Iz tega dejstva je že v mirnih časih nastala dolžnost telesne in duševne samovzgoje, še bolj pa sedaj ob času splošnega poloma. Jaz bi predlagal sedaj, kot zelo primerno sredstvo, da uvedemo žganjarske tečaje. Kajti piti žganje ni greh. — Mnogim napravi veliko veselja, »fest fant« mora to znati. V »boljši družbi« je pač to že moda in kdor tega ne zna, ni niti moderen, niti olikan. Kdor se vsak teden ne napije, je neotesanec. Samoobsebi je umevno, da mi ne pijemo navadnega heruža in manj vrednih pijač, to je za neolikance, mi pijemo le prvovrstne pijače. Kasneje bomo lahko naše družabne večere zaključili s kakim šnopsarskim venčkom, povabili bomo k temu še profesorje in boljše ljudi. To nam bo pridobilo mnogo tovarišev, somišljenikov in denarja. Priporočal bi tudi žganjarske prizore v gledališču, kakor so n. pr. baletni nastopi; igra bi bila zelo naravna in hvaležna. V splošnem pomanjkanju ne moremo pogrešati nobenega sredstva, ki vspodbuja našega duha in nas tako budi za bodoče voditelje naroda — in to sredstvo je pač spiritus.«

Kakor ta studiosus, tako mutatis mutandis — na podoban način zagovarja skaza prosvitljenec ples mladine. In kar bi odgovorili na tak spirituozno — duhovit govor, to velja tudi za ples!

Nekoč so v zadnjem gimnazijskem razredu »štimali« ples. Skoro vsi dijaki so se prijavili k plesnim vajam. Dva med najboljšimi dijaki pa se nista prijavila. Vse je utemeljavalo potrebo plesa s tem, da se tam nauči etikete, manir, finega obnašanja, kdor ne bo hodil plesat, bo celo življenje drvar, nesposoben za boljšo družbo i. t. d. Tako se je govorilo. Tudi nekateri profesorji in starši so tako modrovali. V razred pride profesor, zagovornik plesa. Pa upre svoje oči ostentativno na ona dva dijaka, ki nista hotela k plesu in pomenljivo govori klene besede: »Tudi kaplani potrebujejo olike.«

V soboto je bil plesni venček. Zjutraj so iz šole olike rujevali nadbudni »učenci olike in finega vedenja« po ulicah domov, njihove glave so bile polne špirituoze duhovitosti, nekateri niso vedeli, kdaj so prišli domov, drugo so se pri šolski maši škandalozno obnašali. Pri prihodnji konferenci je pa pel »karcer«, za katerega so morali glasovati tudi oni gg. učitelji, ki so prigovarjali k plesu in pomagali na plesnem venčku »pri vzgoji etikete in finega obnašanja.« Ko sem šel iz gimnazije k vojakom kot enoletni prostovoljec, sem se v resnici zelo bal, da bom tam veljal za neotesanca in nerodneža, ker nisem hodil k plesnim vajam. Neredko sem moral poslušati to »modrosť, da mora hoditi bodoči inteligent k plesnim vajam, da se nauči olike. Toda moj strah je bil prazen. Nikdar mi ni to škodovalo, da nisem hodil na plesne vaje, pač pa je bilo nasprotno res! Nekoč sem potem vprašal nekega kolega, Nemca, kako pri njih agitirajo za plesne vaje med dijaki, ali tudi s tem, da se tam nauči olike in etikete. Pa mi je odgovoril: »To je samo pri majhnih ljudeh mogoče, v malih razmerah. Če se olike drugače ne nauči, potem je pač ne bo nikdar poznal. Ples je zabava, na ples hodimo in za njega agitiramo radi zabave.«

Ples je zabava, toda zelo nevarna; zabava, ki je že mnoge moralno uničila. Starši, gospodinje in tudi drugi vzgojitelji pametno store, če mladino odvrčajo od te zabave, da ne bodo tudi sami s svojo mladino vred kdaj plesali »kravji kolo« sebi in mladini v pogubo.

Bestije.

Pri kompaniji smo imeli koprola, dunajskega Nemca. Nekoč pride v mojo sobo in mi začne razkazovati različne fotografije. Med drugimi je bila tudi mična slika mlade žene

z dojenčkom v naročju in z malo, kake triletno deklico poleg sebe. Na obrazu se ji je brala neka grenka otožnost.

»Kako vam ugaja fotografija?« Me zvedavo vpraša.

»Prav lepa skupina je!« Odgovarjam.

»Kaj pravite o tej ženi?«

»Čedna žena, pa nekam otožno strmi v daljavo. Kdo pa je? Vaša sestra?«

»O ne,« odgovarja z nasmehom, »to je moja družina.«

»Kaj, ali ste že poročeni?«

»O kaj še, mi ne pade v glavo!«

»Torej je to vaše dekcle in vaši otroci.«

»Da!«

»Slišite prijatelj, kako ste pa mogli napraviti nesrečno to dekcle? Na mene napravlja utis dobrega dekleta in se ne vidi, kakor kaka manj vredna ženska,«

»Ja, seveda pošteno dekcle je. Saj je bila v samostanu vzgojena, je zelo pobožna, hodi pogosto v cerkev, je iz krščansko misleče dunajske družine.«

»Pa kako ste jo mogli tako premotiti?«

»Hm!« Se je nasmehnil in pripevedoval žalostno zgodbo:

»Na nekem plesu sva se našla in zaljubila. Ona je sirota. Varuh ji je silno branil, da bi z menoj hodila, pa dekcle je bilo zaljubljeno v mene do smrti in se ni dalo ostrašiti in ne odreniti. Bila je pa trdna. Dolgo časa sem jo nagovarjal, da se mi vda. Ona je vedno odgovarjala, da je to greh, da se hoče z menoj poročiti, ne pa grešiti. Nekoč pa sem jo spjel v hotel. Tam sem zaklenil vrata, potegnij iz žepa revolver in ji ga nastavljal na prsi in ji zagrozil: »Če se ne udaš, ustrelim najprej tebe in nato še sebe. Pa sem jo dobil . . .«

»Pa kaj je dekcle reklo na to?«

»Jokala je in še vedno joka; a kaj če, sedaj mora živeti z menoj, ker domov ne sme več. Rada bi šla k spovedi in obhajilu, pa ne more in ne sme.«

»Pa poročite jo vendar, da ji odvzamete to sramoto in nesrečo, da ji vrnete mir in srečo srca!«

»Mi ne pade v glavo,« je odgovoril in se zlobno nasmejal.

Ti zlodijeva bestija —!

* * *

Bilo je v Ljubljani.

Nekdo potrka in v sobo mi stopi starejša ženska.

»Gospod vikar, za mašo sem prinesla, za neko nesrečno dušo.«

»Kako to, za nesrečno dušo?«

»Pa kako nesrečno! Naj vam povem vso zgodbo, saj je iz te župnije. Pred par leti je prišlo v Ljubljano mlado in brhko dekcle. V naši hiši je dobila službo kot natakarica. Kmalu so se začeli moški sukati okrog nje in z nekim mladim fantom je začela ljubavno razmerje. Kako smo jo svarili! A vse ni nič pomagalo. »Saj me bo poročil, saj je pošten fant, saj ima le dobre namene z menoj!« Tako nam je vedno ugovarjala. Pa je začela naenkrat postajati blede, jokati noč in dan. Padla je in posledice so se pokazale. In sedaj je kleče prosila fanta, naj jo poroči, naj jo reši te sramote, da si domov ne upa, da je izgubljena. — A fant ni hotel sedaj o poroki nič slišati. Pozabil je na vse obljube in prisege. Mesto poroke ji je prinesel strupa, da se dekcle znebi z umorom nedolžnega otroka in posledic greha. Ubogala ga je in pila. Prijele so jo grozne bolečine. Morala je v bolnico, toda nikomur ni povedala, kaj je storila. Zjutraj so jo našli mrtvo in pod posteljo njeno mrtvo dete.

Ta bestija! Bila je sicer tako dobro dekcle, kako lahko bi bila dobila poštenega moža, pa jo je umoril! Ta bestija! Še dušo ji je morda pogubil! Ti grda bestija!«

* * *

»No, kaj boš pa povedala novega?« Nagovori župnik mlado, dvajsetletno dekcle, prijetne zunanosti, ki stopi v župno pisarno.

»Gospod župnik,« začne obotavljaje, »težka pot me je privedla k vam.« In solze so jo obliše.

»No, kar povej,« jo je začel bodriti župnik, ki je po skušnjah že pričakoval, kaj bo prišlo.

»V nedeljo ste oklicali N. N.«

»Da! In kaj zato?«

»On ima z menoj otroka, jaz nesrečnica.« In krčevit jok je udušil njen glas.

»Pa imaš kaj pismenega od njega, pismo zaroko?«

»Nič. Obljubil pa mi je, da me vzame, pa kolikokrat mi je prisegal to! Ko me je pa zapeljal, me je pa zapustil in sedaj jemlje drugo.«

»Oh ti ubogi otrok! Kako si pa mogla biti tako ne-spametna! Saj veš, da je to greh! Sedaj moraš delati pa brdko pokoro.«

»Oh, gospod, jaz nisem kriva! Za menoj je lazil in tiščal, jaz sem bila pa pošteno dekle, še vedela nisem, kaj je ta greh, nikdar ne bi privolila. Pa sem bila nekoč sama doma in je prišel in me prisilil. In postala sem mati. Ko sem mu pa povedala čez par tednov, kakšne posledice ima njegovo nasilje in ga prosila v božjem imenu, naj me sedaj poroči, je odšel in ni prišel nikdar več in sedaj poroča drugo. Saj ga ne maram, saj se mi studi, saj ga v dno duše mrzim, to bestijo, a ubogi otrok bo ostal brez očeta in na meni bo celo življenje pečat sramote, saj mi nihče ne bo verjel, da sem nedolžna. Oh ti zverina!«

* * *

Nekoč sem bral v časopisih sledečo zgodbo: V malem podeželskem mestu je živela babica, ki je delala »angelčke« za denar. Pa so prihajali k njej različnih stanov, ji drago plačevali, da je morila nerojeno življenje pogubljala nekrščene duše. Po naključju je prišla oblast na to in zaprla to zverino vseh zverin. Pri preiskavi se je dognalo, da je imela na vrtu celo pokopališče, kjer so trohnela telesca ubogih žrtev bestij v človeški podobi. Kakor pred zlodjevo hišo, so se pošteni ljudje križali, ko so šli mimo. Vse jo je sovražilo, a vendar nihče je ni izdal. — Po večletnem zaporu tje prišla domov. Črna in osamela je stala njena hiša, — kraj greha, kraj mnogih grehov, ki so vsi vpili do nebes za maščevanje.

In prišla je tudi na njo vrsta. Skozi okna je prihajala neizprosna smrt v hišo. Po okolici so si ljudje šušljali in govorili grozne reči. Kako bo sedaj ona umirala, ki je toliko življenj pogubil!

V poltemni sobi je ležala in hropla v zadnjih zdihih. Pa se je zgrabila naenkrat za prsi in je bruhnila iz sebe: »Gorje, gorje, pogledajte jih, vsi lezejo sedaj skozi okno, vsi krvavi, strli me bodo, pomagajte.« Pa se je zrušila na posteljo in bilo je po njej. Na pragu večnosti pa so stali vsi, oni, ki jim je vzela življenje, nemo so jo zrl, kakor strašne priče kajnovih grehov, ki kličejo do nebes za maščevanje.

Delavski dom v Kranju.

Nekdanja Mayrjeva pivovarna se predelava za delavski dom.

Kaj bo to?

Delavski dom je po namenu zadruga, ki se je ustanovila pod imenom »Stavbna zadruga Delavski dom«, socialno-dobrodelna ustanova. Radi njenega značaja kot dobrodelna naprava govori o njej tudi naš list.

Da se Kranj z velikansko naglico industrijalizira, o tem pač ni treba izgubljeni besed. Z industrijalizacijo pa prihaja v mesto in okolico sicer blagoslov, pa tudi — gorje! Z njo je danes neredko združen duh kapitalizma, ki rodi proletariat, revščino, zanemarjene delavske mase, slabo vzgojeno mladino, duševno zaostalost in zapeljanost. Industrijski kraji so danes pogosto kotišča takozvane socialne bede, nemoralnosti in tudi prevratnosti ravno radi zapu-

ščenosti proletarskih delavskih mas. Če govorim o kapitalizmu, ne mislim pri tem kapitala ali one, ki kapital imajo, ampak duha kapitalizma, to je onega duha, ki gleda le na dobiček, le na denar, ne pa v prvi vrsti na človeka.

Z industrijalizacijo narastejo vse, družbi v prvi vrsti podjetnikom, občinam in državi takozvane socialne naloge, to je skrb za stanovanjsko vprašanje, za zaščito dece, za mladinsko vzgojo in varstvo, za socialno higijeno i. t. d.

Tudi cerkev in da se tako izrazim tudi »cerkveni krogi« ne morejo ostati hladni napram potrebam, ki jih rodi industrijalizacija. Nam mora biti sicer v prvi vrsti skrb za duše. Toda ravno slabe socialne razmere odtegnejo največ duš danes od cerkve, ki taka že radi izveličanja duš ne more samo gledati, kako javnost rešuje ali ne rešuje socialne probleme. Poleg tega pa ljubezen, ki jo cerkev oznanjuje, nujno sili vse, ki se oklepajo evangelija, da se zavzamejo za vse, ki so v telesni ali duševni potrebi. Tako torej ne smemo in ne moremo zanemarjati teh socialnih problemov.

Kranj z okolico ima pa še posebno obeležje nastajajočega industrijskega centra. Mi imamo tu industrijo, tovarne, nimamo pa še delavskih stanovanj. Kar je delavstva v Kranju, si s težavo oskrbi zanikerno, a drago stanovanje. Preko poldan ostaja v Kranju polno delavstva iz okolice, mnogi brez zadostne, gorke hrane, mladina se potepa med odmorom po ulicah ob dežju in lepem vremenu, ob grdem vremenu nimajo prostora, kjer bi se segreli, posušili. Tako življenje bo nujno rodilo mnogo bolnih ljudi, ki bodo v starosti prišli v breme okoliškim občinam. Nemalo samskih delavk in delavcev stanuje po moralno in zdravstveno slabih stanovanjih, celo pod streho brez prave postelje in nezavarovani pred mrazom. Ni čuda, če se potem taka mladina rada potika po gostilnah, ko nima pravega doma. Pogosto pridejo v mesto, v tovarno, mladeniči in dekleta v dobi, ko bi še potrebovali vzgoje, sveta, vodstva, a so sami sebi prepuščeni, da jih družba potegne za seboj. Za vse take je nujno potreben dom, kjer najdejo zdravo stanovanje in hrano, pošteno družbo in vzgojo.

Pogosto iščejo po mestih kot je Kranj starši stanovanje in hrano za svoje otroke, ki jih dajo učiti kake obrti ali trgovine, a v sedanjih razmerah ni lahko dobiti tem primerne stanovanja. Tudi za trgovski in obrtni naraščaj je potrebna hiša, ki mu bo nudila dom in zavetišče.

Delavski dom bo služil tem namenom po svojih močeh. Predvsem delavstvu, pa tudi obrtnemu in trgovskemu naraščaju, za vse se bodo pripravila posebna stanovanja, vsi bodo lahko tja zahajali, tam dobili zdrave in cenene hrane in zabave.

Dom, ki bo nadomeščal domačo hišo, domačo družino, želimo ustvariti z »delavskim domom.«

V delavskem domu se bo pred vsem otvorila delavska in po želji tudi meščanska kuhinja, ki bo lahko kuhala za kake 200 ljudi ali še več. Otvoriti jo nameravamo že s 1. januarjem. V domu bosta dve ločeni jedilnici: za moške in ženske posebe. Če bi se oglasilo kaj več ljudi, ki bi želeli boljše, takozvano meščansko hrano, bomo mogli kuhati tudi dvojno hrano: eno cenejšo, a tečno, drugo boljše, pred vsem več mesnih jedi.

Opoldan bodo okoliški delavci pozimi imeli zakurjeno obednico, kjer bodo mogli po kosilu počakati do dela.

V domu nameravamo oskrbeti samskim fantom, delavcem, pa tudi obrtnim vajencem, pomočnikom in trgovskim vajencem in pomočnikom skupna stanovanja. V stavbi je toliko prostora, da bomo komodno mogli s časom prenočevati 200 in še več ljudi. Za enkrat pripravimo 40 postelj, če se bo priglasilo več mladeničev, bomo po potrebi prirejali nadaljne prostore in nabavili več postelj.

Stanovanje bo pripravljeno v sredi decembra ali v začetku januarja. Oni fantje, ki bi želeli priti v delavski dom stanovat, naj se sedaj zgledajo v župni pisarni, kasneje pa v domu samem, kjer bo na razpolago uradnik v pisarni, ki bo dajal potrebna pojasnila.

V delavski dom se bodo na stanovanje sprejemali le moški, na hrano moški in ženske. Za dekleta bomo skušali drugod, morda v Marijanišču, prirediti dekliski dom, kjer bi dobila stanovanje le dekleta.

Na stanovanje v delavski dom, se bodo sprejemali le taki mladeniči in tudi možje, ki bodo imeli v domu tudi hrano. Sprejemajo se le moški, ki so poštenega življenja, ki bodo izpolnjevali hišni red.

V delavskem domu bo na razpolago godba na pihala, kjer se bo vsak, ki ima za to veselje, mogel učiti tudi godbe. Skušali bomo tam napraviti tudi keglišče in nuditi tudi drugačne poštene zabave.

V hišo smo sprejeli tudi pisarno borze dela, kjer bodo podjetniki, obrtniki in trgovci prigrasiti svoje potrebe po delavcih, služkinjah, pomočnikih i. t. d.; delavci sami pa bodo zopet mogli potom borze dela iskati službe. V pisarni bo vedno seznam delavcev, ki iščejo dela in gospodarjev, ki iščejo delavcev.

Seveda delavski dom ne bo še s prvim januarjem povsem dograjen, če bomo mogli izpeljati vse načrte, bomo ta dom gradili par let, da bo dodelan, vendar pa upamo, da bomo s 1. januarjem 1930. mogli tam že otvoriti skupno kuhinjo in pa stanovanje vsaj 40 mladeničem, če se jih bo pa oglasilo še več, jih bomo mogli sprejeti tudi kake 80 že v januarju.

Naj končno povdarjam, da delavski dom ne bo nikaka politična ali strankarska ustanova, pač pa krščanska dobrodelna hiša in za to bodo ustanovo pač podpirali vsi, ki jim je na srcu dobrobit delavskega in obrtnega stanu.

Župnija Kranj.

Oznanila za december.

1. I. adventna nedelja. I. nedelja v mesecu, ob 6. sv. maša z blagoslovom, skupno sv. obhajilo moških.

Državni praznik, spomin ustanovitve kraljevine Jugoslavije. Ob 10. slovesna sv. maša z zahvalno pesmijo, Ob 9. šolska sv. maša za mladino osnovne šole.

Popoldan po litanijah je procesija za sv. leto.

Advent, zornice, vsak dan ob 6. sv. maša z blagosl.

6. Sv. Nikolaj. Prvi petek v mesecu.

8. II. adv. nedelja. Praznik Marijinega Brezm. Spočetja, ob 6. in 10. sv. maša z dvema blagoslovoma, ob 10. peta sv. maša. Pop. ob 2:30 slovesne pete litanije Matere Božje.

15. III. adventna nedelja.

17. Rojstni dan Nj. Vel. kralja, ob 9. slovesna sv. maša z zahvalno pesmijo.

Kvaterni teden. 18. sv. maša na Hujah.

21. Sv. Tomaž, apostol.

22. IV. adv. in kvaterna ned., pop. križev pot in litanije.

24. Vigilija k božiču, strogi post, ki pa traja le do večerje, tako da se sme zvečer jesti že meso in se more nasiliti.

Ob 11. se prično slovesne jutranjice, nato Te Deum in slovesna peta sv. maša. Pri polnočnici se bo delilo med sv. mašo sv. obhajilo.

25. Praznik rojstva N. G. J. Kr., Božič. Ob 6. se prično tri sv. maše, enako bodo ob 8. tri sv. maše, ob 10. tiha sv. maša in nato slovesna sv. maša z dvema blagoslovoma. Pop. ob 2:30 slovesne pete litanije Matere Božje.

26. Sv. Štefan, nezapovedan praznik, sv. opravilo po navadi, pop. ob 2:30 litanije.

27. Sv. Janez Ev.

28. God nedolžnih otročičev.

31. Sv. Silvester, ob 6. zvečer litanije in zahvalna pesem.

Razno.

Sv. misijon. Se je vrši po sporedu, kakor smo ga objavili v zadnji številki.

Vodili so ga gg. misijonarji — lazaristi in sicer gg. Šavelj Ludvik, Martelanc Aleksander in Tomaž Tavčar, poslednji je bil svoj čas gojenec našega dijaškega konvikta.

Z uspehom sv. misijona smo lahko popolnoma zadovoljni! Pravzaprav je bil misijon v Kranju lepo spričevalo, da je v mestu in okolici še mnogo dobrega, vernega, krščansko mislečega ljudstva. Udeležba pri misijonu je bila prav častna za našo župnijo. Pri misijonskih govorih je bila cerkev skoro vedno polna, parkrat tako natlačena, da ni bilo skoro mogoče več v cerkev. Spovedovalo je od zjutraj do opoldan in popoldan od 2. do 9. 10. in celo do 12. ure vedno od 6 do 9 spovednikov, pa še ni bilo mogoče vseh spovedati. Sv. obhajil je bilo tekom misijona 6600.

Naravnost veličasten je bil zaključek misijona, katerega se je udeležilo do 3000 ljudi. Cerkev je bila tako natlačena, da se ljudje niso mogli ganiti v njej, vsak kotiček cerkve je bil natlačen ljudi. Po sklepnem govoru se je vsa župnija posvetila presv. Srcu Jezusovemu, na kar se je razvila velikanska procesija z lučkami po glavnem trgu do lke in nazaj. Bil je res lep prizor, ko se je razvrščevala in razvijala ta procesija po našem glavnem trgu, katerega prebivalci so vsi razsvetili svoja okna s svečami. Procesijo z Najsvetejšim je vodil presvetli škof dr. Gregor Rožman, ki je tudi spovedoval v soboto popoldan in zvečer do blizu polnoči, in v nedeljo dopoldan.

Onih, ki se sv. misijona deloma iz prepričanja, deloma pa iz bojzljivosti, niso udeležili, je bilo pač tudi nekaj, pa je čisto umljivo, saj je naš Gospod to napovedoval v priliki o njivi, na katero je zasijal hudoben človek ljuliko med pšenico. Vendar je število teh, ki se sv. misijona niso udeležili primeroma zelo majhno, kar je pač razveseljivo dejstvo.

K lepemu uspehu sv. misijona je gotovo mnogo pripomogla molitev. Naj omenjamo, da sta za uspeh sv. misijona v Kranju darovala dva duhovnika misijonarja svojo smrtno nevarno bolezen. Eden je med tem časom že umrl.

Bolniška štrežnica. Neredko prosijo družine za kako sestro v Marijanišču za postrežbo bolnikom. Ker pa imajo vse sestre v zavodu vsaka svoje redno delo in službo, se je morala pogosto taka pomoč odreči vsled pomanjkanja moči. Da bi vsdrževali kako sestro-bolničarko samo za postrežbo bolnikom, za to pa zavod in Vincencijeva družba ni imela dovolj gmotnih sredstev na razpolago. Radi tega je Vincencijeva družba vložila prošnjo pri mestnem županstvu, da bi občina prispevala gotovo redno vsoto za vzdrževanje bolniške sestre. Občinski odbor v Kranju je sklenil, da prispeva mesečno Din 500 v ta namen. Tako bo sedaj od 1. decembra dalje v zavodu vedno na razpolago ena sestra za bolniško postrežbo. Revnim slojem bo ta na razpolago brezplačno, premožnejši pa bodo plačevali malo odškodnino. Občinskemu odboru se za velikodušni dar iskreno zahvaljujemo!

Apostolstvo mož. V misijonu je bil poseben govor za apostolstvo mož, ki je skupina mož in mladeničev, ki se prostovoljno zavežejo, da bodo prihajali redno vsako prvo nedeljo v mesecu k sv. obhajilu. Po nekaterih župnijah pristopa prvo nedeljo v mesecu večina mož in mladeničev k skupnemu mesečnemu sv. obhajilu. Naj bi sv. misijon tudi v naši župniji vzbudil več takih mož in mladeničev! Vsaka prva nedelja v mesecu je neke vrste možka nedelja. Tisti dan in tudi v soboto prej imajo moški pri vseh spovednicah prednost tako da ženske ne smejo k spovedi, dokler je kak moški pri spovednici in če pride moški takrat k spovedi, se mu morajo ženske takoj umakniti. Oni možje in mladeniči, ki bi želeli vstopiti k apostolstvu mož, naj to sporoče ustmeno ali pisмено župnemu uradu. Lahko napišejo na mal list papirja: NN. — ime in

priimek ter stanovanje, pristopam k apostolstvu mož, pa je dobro.

Premovanje deklet. Zadnje čase je krožila po listih sledeča notica: Kakor znano, je v Italiji prepovedano, da bi se ženske udeleževale lepotnih tekem. G. Musolini objavlja sedaj članek, v katerem utemeljuje to odredbo. Med drugim piše: »Ženska privlačnost je znamenje ženske čednosti in mnogo presveta, da bi služila v javnih tekmah. To ni nikak nakit, ki naj bi se razstavljal radovednosti in hinavskemu občudovanju. Klanjamo se v spoštovanju pred ženo, ki izvršuje svojo pravo nalogo. Vzgoja, socialne in zdravstvene organizacije, umetnosti — to so poprišča za žensko delavnost v času vedno večjih zablod modernega življenja; to so poprišča, na katerih razvija žena toliko spretnosti, da je ne bi mogli nadomestiti. Če motrimo ženo v njeni plemeniti čednosti, v njeni materinski veličini, potem ne moremo dovoliti, da bi jo kot »kraljico lepote« v triumfu vlačili po cestah, da bi dražila oropana svojega dostojanstva, nizke nagone.«

Morda je kdo prezrl to notico; ker mislimo, da bi mogla komu koristiti, jo priobčujemo tudi v našem listu.

Darovanje na zahvalno nedeljo je prineslo 2934 dinarjev Vsem darovalcem iskrena hvala!

Stolp na Pungertu je že skoro popravljen in prekrit. Stroški za plesarska dela znašajo Din 14.010, pozlačenje križa in jabolka Din 1.150, tesarska dela za napravo odra Din 2.520 50. Tako se je že dosedaj plačalo skupno Div 17.680 50. K temu pridejo še stroški za popravo cerkvene strehe, za les, strelovod in napravo okenj. Ko pridemo ob priliki pobirat mile darove za te stroške, nas bodo pač meščani dobrohotno sprejeli in pomagali kriti te izdatke!

G. vikar Pavel Simončič je odšel iz Kranja 22. okt. kot kaznilnični kurat v Begunje na Gorenjskem. V Kranju je plodonosno in požrtvovalno deloval od 14. avgusta 1923. Po smrti pok. g. župnika A. Koblarja je bil 4 mesece župni upravitelj.

Novi ciborij smo dobili ravno za sv. misijon in nam je zelo prav prišel. Težko bi bili shajali med misijonom brez njega, ko je bilo toliko obhajil. V njega gre blizu 1000 hostij. Izdelal ga je g. I. Kregar v Ljubljani in je prav lično delo. Kupa je iz srebra in ves pozlačen. Računa še nimamo in zato ne moremo poročati, koliko stane. Na prošnjo za srebro in zlato se je odzvalo precej dobrih duš, ki so darovale te kovine. Prav vsem naj Bog obilo poplača te darove! Ciborij pa naj bo spomenik te darežljivosti!

Za sirote. Komisar oblastnega odbora dr. Natlačen je oktobra meseca razposlal vsem župnim uradom okrožnico, v kateri prosi, da bi se oglasili taki zakonci, ki sami nimajo otrok, pa bi radi k sebi vzeli kako siroto, v poslopju Kranjske hranilnice v Ljubljani, I. nadstr. v oddelku za zdravstvo in dobrotelov. Tam se namreč v velikem številu oglašajo nezakonske matere in tudi vdove, ki ne morejo preživljati svojih otrok in bi jih rade oddale v kako družino. Če bi bila v župniji kaka taka družina, ki bi bila pripravljena sprejeti takega otroka, naj se zglozi na zgorajšnji naslov.

Dijaški zavod je posvetil Brezmadežni presvitli g. škof dr. Rožman ob priliki sv. misijona.

Sv. Miklavža in božičnico priredi naša Vincencijska družba, oziroma Marijanišče revežem in sirotam. Darove za to prejema vodstvo zavoda, predsednica družbe, župni urad in članice Vincencijske družbe.

Župnija Šmartin.

1. dec. **I. ned. v adv.** Zjutraj ob 6. B. služba z blagoslovom, ob 9. po navadi, po maši zahvalna pesem in molitev za kralja. Popoldan ob 2. ura molitve, rožni venec in litanije. Ves advent zorne maše ob 6. uri z blagoslovom, med mašo se moli rožni venec, po maši litanije M. B. in molitev v čast sv. Jožefu.

6. dec. **Sv. Nikolaj.**

8. dec. **II. ned. v adv. Brezmad. spočetje D. M.** B. služba zjutraj ob 9. z blagoslovom. Zjutraj pred mašo vesoljna odveza, po maši skupno obhajilo M. družbe, pop. ob 2. rožni venec in litanije M. B., potem shod M. družbe v Stražišču. 8. decembra se pobira v pušico za sv. Očeta.

15. dec. **III. adv. nedelja** B. služba zjutraj z blagoslovom, ob 9. po navadi, pop. ob 2. rožni venec in litanije, potem procesija za sv. leto.

18., 20. in 21. **kvaterni postni dnevi.**

21. dec. **Sv. Tomaž**, ap., sv. maša v Zgor. Bitnju v soseski.

22. dec. **IV. ned. v adv.** B. služba zjutraj in ob 9. z blagoslovom, pop. rožni venec in litanije.

24. dec. **zapovedan post** pred Božičem. Ob 11. uri cerkvene molitve, ob 12. uri zahvalna pesem in peta sveta maša z blagoslovom.

25. dec. **Praznik rojstva Gospodovega.** Od pol 6. ure naprej tri sv. maše, druga z blagoslovom, ob pol 9. tiha sv. maša med katero se moli rožni venec, ob 9. slovesna peta sveta maša z 2 blagoslovoma, pop. ob 2. pete litanije M. B. z 2 blagoslovoma.

26. dec. **Sv. Stefan.** B. služba zjutraj po navadi, ob 9. z blagoslovom, pred 9. mašo blagoslov soli. Popoldan ob 2. rožni venec in litanije.

27. dec. **Sv. Janez**, evang.

28. dec. **Sv. nedolžni otročiči.**

29. dec. **Nedelja pred novim letom.** B. služba po navadi.

31. dec. **Zadnji dan leta**, Ob 4. pop. litanije in zahvalna pesem.

Kronika.

Poročeni:

1. **Tepina Leopold**, tovarniški delavec, hišni pos. iz Stražišča in **Albina Kavčič** iz Stražišča, poročena 20. oktobra.

2. **Oto Jereb**, hišni posestnik, pletar, roj. v Škofji Loki in **Antonija Kobal**, šivilja, roj. v Ljubljani, poročena 20. oktobra.

3. **Rozman Alojzij**, tovarniški delavec iz Sred. Bitnja in **Marija Milar**, šivilja, hišna posestnica v Sred. Bitnjem, poročena 3. nov.

4. **Ogrin Josip**, zidar iz Kamnika in **Angela Vidmar** iz Drulovke, poročena 30. okt.

5. **Šubelj Anton**, tovarniški delavec, roj. v Hudem, župnija Kamnik in **Ivana Klinc** iz Št. Jakoba ob Savi, poročena 3. nov.

6. **Geisler Ernst**, zasebni uradnik, rojen v Kralovih Dvorih na Češkem in **Elizabeta Koliaš**, rojena v Dolnih Kosenicah na Moravskem, poročena 14. nov.

7. **Hampel Josip**, zasebni uradnik, roj. v Huntišovu na Češkem in **Adolfina Rozehnal** roj. v Ružomberku na Slovaškem, poročena 16. nov.

8. **Svetlin Albin**, elektrotehnik na Javorniku, Gorenjsko in **Frančiška Križnar**, tovarniška delavka iz Sred. Bitnja, poročena 17. nov.

Umrli.

1. 18. oktobra. **Angela Jereb**, hči tovarn. kurjača, stara 1 mesec.

2. 18. oktobra. **Rolc Janez**, oženjen sitar iz Stražišča star 78 let.

3. 23. oktobra pokopana. **Ivana Babnik. roj. Kovač**, vdova, užitkarica v Dravljah pri Ljubljani. V dušni zmedenosti je odšla začetkom oktobra po noči skrivaj od doma, in blodila okrog. Umrli je od oslabeledosti v gozdu za Stražiščem, kjer so našli dne 21. oktobra njeno truplo, ki je ležalo tam že več kot 1 teden.

4. 25. oktobra. **Marija Šmid roj. Čadež**, vdova, roj. v Poljanah, posestnica in bivša gostilničarka na Gaštelju, stara 77 let.

5. **Marija Fajfar roj. Tomazin**, žena kajžarja v Zabukovju pod sv. Joštom, stara 73 let.

6. **Paulina Konjodič**, samska zasebna uradnica v Šmarjetni gori št. 19, stara 33 let, umrla 29. okt.

7. **Marija Kokalj**, samska kajžarica v Sred. Bitnju št. 50, stara 73 let, umrla 5. nov.

8. **Marija Debelak roj. Dolenc**, vdova, kajžarica v Sred. Bitnju št. 39, umrla 22. nov.

P. Vincencij (Andrej) Schiffrer.

O. S. B.

Dne 19. oktobra t. l. je umrl v Opatiji sv. Janeza Krst., Collegeville v Sev. Ameriki č. g. P. Vincenc (Andrej) Schiffrer.

Rojen 30. nov. 1843 v Sred. Bitnju št. 24 in je l. 1867 po končanem 4 gymn. razredu odšel z osmimi tovariši v Ameriko. Mikalo jih je najbrže življenje, kakršno je bilo popisano v raznih indijanskih rovestih, kajti odšli so iz Ljubljane do zob oboroženi. Poleg samokresov so nekateri imeli kar po dve puški s seboj. 46 dni je trajala vožnja po morju, v jadnici. Ko so izstopili na suho, so vzbujali splošno pozornost, osem krepih fantov, vsi v narodni gorenjski noši, kakršna je bila takrat še splošno v ravadu. Andrej Schiffrer je imel namen poskusiti nekaj časa življenje v sev. Ameriki, potem pa oditi v južno Ameriko, Brazilijo, Argentinijo, Chile i. d. — Sestal pa se je z misijonarjem, poznejšim škofom Trobrem; ta ga je pridobil za duhovski poklic. Sporočil je domu, da je vstopil kot novic v benediktinski samostan, ker kaj po naga človeku, ako ves svet pridobi. 11. okt. 1869 je napravil slovesne obljube, dobil je ime Vincenc, 22. dec. 1872 pa je bil posvečen v mašnika, od takrat pa do svoje smrti je deloval kot misijonar v Ameriki. Za seboj je privabil še dve svoji sestri, ki sta vstopili obe v red benediktink, ena še živi tam v visoki starosti. Na njegovem rojstnem domu v Sred. Bitnju pa gospodari njegov brat, Franc Šfrer, bivši župan občine Stražišče. Star bo kmalu 91 let, pa jih še čvsto nosi.

Eno leto za Šiffrer-jem je odšel v Ameriko Franc Ločnikar iz Sred. Bitnja št. 38. Tudi ta je postal benediktinec in pozneje opat, umrl pa je že l. 1895. Še enega rojaka je privabil za seboj v Ameriko, namreč Franceta Rajgelj, po domače Matceljevega iz Sred. Bitnja. Ta je odšel 6. marca 1869 v Ameriko, kjer je vstopil v benediktinski red in bil posvečen v mašnika. Za njim sta prišle dve sestri, ki sta tudi vstopile v red benediktink.

Duh. svetnik Fran Pokorn.

Iz cerkvene zgodovine Kranja.

(Nadaljevanje.)

3.) Pravi: po smrti. Čigavi pa? Dva njegova prednika še živita in tretji sedanji tudi.

4.) govori dalje: Čije pravo izvolitve in prezentacije, kadar je začasno vakantna, pripada ljubljanskemu škofu, prave potrditve in vstoličenja pa oglejskemu očaku. Od sto let sem, mislim, da je nemogoče dokazati kako črtico ali prepis kakega pisma, ki bi pričalo, da je ljubljanski škof, koga prezentiral očaku, ali nasprotno, kar se hoče dokazati, da je očak koga potrdil za Kranj.

5.) Priznava se, da je to pravo spadalo pred sedež očakov, toda z dovoljenjem inkorporacije (vtelesenja), ki ga je očak dal cesarju, pa spada ljubljanskemu škofu, kot pravemu pastirju kraja, in to brezdvomno.

6.) Pripomni nadalje: Hočemo toraj na mesto te izpraznitve oskrbeti prikladnega zmožnega župnika. Glede župnika je že zadostno oskrbljeno po cesarju Maksimiljanu I., podelivcu, in kardinalu Dominiku, ordinariju in potrdilcu, kot n. pr. glede ljubljanskega škofa, izmed katerih je vsak, ko je izvoljen in potrjen, tega kraja (Kranja) župnik in pastir (izvzemši le sama pontifikalija). Čigar stvar je odslej, da po svoji volji in prevdanku oskrbi vikarja ali administratorja, kar je zdaj prav dobro oskrbljeno.

7.) Da ne bi župnija sama, pravi, v duhovnih, božjih stvarih škode trpela: Po vsej pravici se more vprašati: kedaj pa, kolikokrat pa, ali koga je blagovoli očak oskrbeti župniji za čas, ko je bila okužena s krivoverstvom? To sem izvršil jaz sam po milosti božji in po oblasti presvetlega nadvojvode vtoliko, da v njej že ni skoro nobenega heratika več: izvzemši deželne stanove, katere bomo pa tudi z božjo pomočjo enkrat pridobili cerkvi. Sploh pa ni noben očak, razun sedanjega, ko je bil sopo močnik v očakovimi in apostolski vizitator, in še ta le malo imel opravka, razun vizitacije in pontifikalij. Noben suffrogan ali pomožni škof, ali naddiakon ni imel tu kaj opravila glede odprave krivoverstva, razun ljubljanskega škofa. To ve dvor presvetlega: ve očak s svojimi svetovalci: Kranj in cela Karniolija, kakršno škodo tedaj je trpela v božjih rečeh župnija po odstranjenih pegah in (o čemer bi se moral pobrigati očak) samih krivovercih.

Tekst potrdila: Povdarjam, da ljubljanski škof, od dne izpraznjene župnije do danes ni prezentiral nam sposobnega župnika. Odgovor škofa: Župnija ni bila izpraznjena. Poskrbel je ljubljanski škof za sposobnega vikarja in pastirja in sicer ravnotistega, ki ga je postavil in za sposobnega spoznal zdaj očak in potrdil. Očaku ga ni prezentiral, ker, odkar se ljudje spominjajo, k temu na podlagi privilegijev ali svoboščin in očakovega potrdila, kardinala Dominika, kakor rečeno, ni bil dolžan, marveč ga je sam kot svojega vikarja kanonično vmestil (že pred enim letom).

8. Akoravno je za delo (tekst) imel mnogo odmora. Kdaj pa, prosim, in od koga? Glede odmora se sploh nikdar ni obravnavalo.

Posebno pa za časa, ko se je obhajala naša sinoda v Gorici, pravi, v preteklih mesecih, kjer je ustmeno od nas zahteval in prejel dva meseca odmora. Čudim se le, da predstojnik (praesul) obrne svoj govor proč od resnice. Še na misel mi ni prišlo, da bi prosil za termin dveh mesecev. To ve moj kolega in nadvojvodski komisar, namestnik v Gorici g. Gašper Lantheri: ampak, ko smo tem očakovim novotarijam nasproti postavili nadvojvodsko oblast, da se o teh zadevah brez vednosti presvetlega nadvojvode ne sme nič delati in odločevati, je rekel očak sam iz lastnega nagiba: »Dovolj (basta) jaz bom čakal dva meseca«, itd. Resnica toraj in ne napačnost naj se piše v pismih, ako hočejo veljati za avtentična.

9.) Veroizpoved (itd.), ki jo je v ta namen izvršil. Ne bi jo bil dopustil glede župnije, da bi se to zgodilo brezvoljno, ako ne bi imel pred očmi tega, da jima Mgr. Janez Klement dva očakovska beneficija: v Ložu in v Steberku (Stegberg) v užitek.

Skoro na enak način se je dovolilo radi očakovskega beneficija sv. Mihaela na Vačah, ki ga ima Mgr. Andrej Stuzzenstainer, kanonik in pridigar ter generalni vikar v Ljubljani, da je napravil veroizpoved in podal zaprisego, da ni pomislekov.

(Dalje prih.)

Razširjajte Kranjski zvon!